гр. София 1756, ул.Лъчезар Станчев 5, Sopharma Business Towers, сграда Б, ет. 12, ЕИК: 175804945
Тел.: 02 810 00 71; Email: **info@bakep.org**
http://www.bakep.org

Българска асоциация на консултантите по европейски програми /БАКЕП/

Изх.№ 40-БП-ДР/18.11.2020 г.

ДО:
Г-ЖА ПЕТЯ АВРАМОВА
МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

КОПИЕ ДО:
Г-ЖА ДЕНИЦА НИКОЛОВА
ЗАМ. МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Г-Н НИКОЛАЙ НАНКОВ
ЗАМ. МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

ОТНОСНО: СТАНОВИЩЕ ПО СТЪЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ ОТ ПРОЕКТА НА ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ (ПВУ) НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, ВЕРСИЯ ОТ М. ОКТОМВРИ 2020, В РАМКИТЕ НА ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ, ОРГАНИЗИРАНО ОТ МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО АВРАМОВА,

Представяме на Вашето внимание становище по обявения на 30 октомври 2020 година проект на национален План за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Република България. Становището се отнася до СТЪЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ, Кръгова и нисковъглеродна икономика.

ПВУ съдържа проекти в подкрепа на реформи и инвестиции, като **минимум 37%** от разходите трябва да са свързани с климата, според европейските изисквания. Предвиденият финансов ресурс за Програмата за енергийна ефективност е в размер на 3 млрд. лева, като значителна част от него - **1 728 млн. лева** е предназначена за обновяване на жилищни сгради. Обновяването на жилищните сгради ще бъде изпълнявано **в съответствие с целите на Дългосрочна национална стратегия**[1] за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради.

Действително, определеният финансов ресурс е значителен по размер, но трябва да се има предвид, че това е цялото, известно до момента европейско финансиране за енергийна ефективност в жилищния сектор в рамките на механизма „следващо поколение ЕС“, т.е. до 2030 година (ако не включваме **250 млн. лева, определени по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027**).

[1] https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/ltrs_bg_1.pdf

Срещу този финансов ресурс стоят нуждите от повишаване на енергийната ефективност (определени в Дългосрочната стратегия) на **54 500 многофамилни и 645 746 еднофамилни сгради.**

Пак според предвижданията на **Дългосрочната стратегия за обновяване** до 2030 година трябва да бъдат обновени:

- минимум **16 хиляди еднофамилни сгради;**
- поне **10 хиляди нискоетажни многофамилни сгради; и**
- няколко **хиляди средно и високоетажни многофамилни сгради.**

С това, страната ни предвижда да постигне **85%** от обещаните спестявания на въглеродни емисии от сградния фонд за периода до 2030 година, като принос на България към европейските цели.

Тази заявка представлява сериозно предизвикателство пред българското общество, върху което ще се разпределят тежестите, усилията и финансирането за постигането им. Необходимият финансов ресурс за реализация, по „консервативните разчети“ на Дългосрочната стратегията възлиза на **5 млрд. лева.**

В тази връзка, оценяваме решението на Правителството да предвиди този значителен ресурс за енергийна ефективност. Програмата за енергийна ефективност е основен акцент в Стълб 2: Зелена България на ПВУ, като от това ще е от полза за собствениците, за бизнеса, за икономиката и обществото като цяло.

В същото време, разработеното от МРРБ и представено за обществено обсъждане Предложение изглежда като разработено без връзка със зададените параметри за повишаване на енергийната ефективност, както в ЕС, така и в България. Няма яснота относно:

- Как Предложението отговаря на предизвикателството с огромния брой нуждаещи се от обновяване сгради;
- Как се измерва ефектът от изпълнението спрямо търсените устойчиви резултати от подкрепяните реформи и политики.

Предвижда се, целият достъпен ресурс от **1 728 млн. лв.** в рамките на ПВУ да се използва за обновяване на около **2000 многофамилни сгради** с подадени Заявления в ББР (през 2016 година) и още **2-3 хиляди еднофамилни сгради. При 100% БФП за собствениците-получатели на помощта.**

Изказаните мотиви за това предложение, са:

- **сроковете** за изпълнение са кратки – до 2026 година и за това трябва да разчитаме на проектна готовност за бърз старт;
- трудности при организацията на етажните собствености и не трябва тези, които са го направили **да бъдат разочаровани**.

Какви са фактите: Обновяваните по Националната програма **2 022 сгради**, са с подадени Заявления през 2015 година, когато е бил изчерпан/ангажиран целия наличен финансов ресурс **на стойност 2 млрд. лева.** Очевидно е, че достатъчно желаещи е имало още в рамките на първата година от началото на Програмата, а изпълнението й продължава вече пет години (2015-2020 г.) и все още не е приключило. Причините за това може да са от различен характер, например:

- капацитет на местните власти за администриране на процеса;

- капацитет на пазара и строителния бизнес да поеме такъв обем от работа в необходимите срокове;
- концентрация на основния брой сгради в двадесетина градове и по тази причина, претовареност на конкретни общински администрации;
- времеемки и сложни административни процедури и т.н.

В тази връзка, добре би било да се направи **анализ на действителните причини**, за да може същите да бъдат взети предвид при изготвяне на модела на следващия етап на Програмата.

Включване в Програмата на **еднофамилни жилищни сгради със 100% БФП** е още по-малко обяснимо и аргументирано. Действително, предлаганият в този програмен период **финансов механизъм** не проработи. Вместо да бъде осъвършенстван и допълнен с грантов компонент, за да се реализира потенциалът за превръщане в устойчив модел за финансиране на пазарен принцип, е предложена замяна със 100% БФП. Няма аргументи в подкрепа на такова предложение и според нас, то следва да бъде преразгледано.

Следващият проблем е липсата на **подкрепа на политики и реформи**, въпреки декларираните намерения.

Сред 3-те **приоритетни области** при санирането на сгради в програмните документи на „Вълна за саниране“ на първо място е ***справянето с енергийната бедност и с проблема на сградите с най-лоши характеристики.***

Справянето с цитираните проблеми изисква съобразяване с техните специфики, което не е заложено в Предложението за Програма на МРРБ. А за България темата е от изключителна важност, доколкото страната е с високи нива на енергийна бедност и поради което се отлагат реформите във времето.

В допълнение и съобразявайки се с препоръките на Европейския семестър за България, финансовият ресурс от ПВУ е деклариран да се използва в подкрепа на реформата, свързана с **пълната либерализация на електроенергийния пазар**. Тази реформа трябва да завърши в следващите 3-4 години, което означава по-високи цени за всички битови потребители, които в момента плащат по цени на регулирания пазар. Това от своя страна повишава допълнително риска от увеличаване на застрашените от енергийна бедност. Обстоятелство, което, за съжаление, също не намира отражение и мерки за въздействие.

Друг голям кръг от въпроси е свързан с **решенията за финансиране:** Финансовите политики на ЕС все повече изискват използването на публичните ресурси като финансови стимули с цел мобилизиране на частни инвестиции за прилагане на мерки за енергийна ефективност в жилищните сгради. Доколкото целите стават все по-високи и все по-малка е възможността те да бъдат постигани само с публични ресурси.

В същото време, коментираното предложение на МРРБ **залага на познатия подход за 100% финансиране,** което означава интервенции на много ограничен брой сгради. Не се дава отговор на въпроса **как ще се постигнат заложените цели и очаквани резултати**.

Освен всичко друго, този подход съдържа **негативите на посланията** към всички останали собственици, извън тези със Заявления в ББР. Липсата на перспектива и очаквания в бъдеще да имат и те

достъп до същото ниво на публична подкрепа е силно **демотивиращ фактор за частна инициатива**, която *„представлява бариера за създаване на пазарно ориентирани модели и механизми“*, каквито са безспорно необходими. 100% БФП за собствениците изигра своята позитивна роля, доколкото даде тласък на широкомащабен процес за обновяван през 2015 година. Огромните нужди от обновяване, обаче и постигането на все по-амбициозни цели налагат категорична **промяна на подхода**.

Моментът за това не може да бъде по-подходящ, тъй като:

- В началото сме на програмирането на плановете за развитие на България в периода до 2030 г.;
- В началото сме на европейския програмен период 2021-2027 г.;
- В началото сме на периода на изпълнение на Дългосрочната стратегия за обновяване на сградния фонд до 2050 г., с междинни цели до 2030 и 2040 г.;
- В края на изпълнение сме на първия етап на Националната програма за обновяване на многофамилни жилищни сгради и декларирaн преход към по-устойчиви политики.

Действително ПВУ е предвиден **като бърз инструмент** за преодоляване на кризата, но след пандемията, животът трябва да се възстанови на друго ниво, **по устойчив начин.** Затова е важно да получим яснота относно подкрепата за необходимите реформи, амбиция за промяна и по-добра среда.

Необходимо е да има **последователност и предвидимост в плановете на държавата, взмаимообвързаност на провежданите политики.** Гражданите и бизнеса трябва да могат да направят своите планове, базирани на визията и стратегията на държавата. В този смисъл бихме желали да видим **ясна координация** на предвиденото в Плана за възстановяване и устойчивост с другите стратегически и програмни документи и източници на финансиране, тъй като именно сега са налице паралелни процеси на програмиране за периода до 2030 година.

Безспорно е, че само с публичен ресурс няма как да бъдат постигнати поставените цели и необходимите резултати. Развитието на **пазарно ориентирани модели и механизми за привличане** на частно финансиране няма алтернатива и призоваваме то да бъде подкрепено. Необходимо е за тази цел да бъде заделен достатъчен финансов ресурс.

Продължаване на практиката за 100% безвъзмездна помощ е необяснима смяна на дълго декларираните намерения за промяна. Действително, устойчив преход от 100% грант към 100% финансови инструменти не може да стане бързо. Но трябва **да има ясна визия за пътната карта, по която това ще се случва.** В тази връзка изразяваме подкрепа за **приемане и популяризиране на такава** още през 2021 година, както е предвидено в Дългосрочната стратегия.

Инвестициите в **енергийна ефективност имат възвращаемост**, а това е възможност проекти с по-висока такава, да бъдат финансирани на пазарен принцип, **при по-ниски нива на БФП**, в комбинация с нисколихвени, дългосрочни кредити, които да бъдат връщани от постигнатите икономии.

Такива в момента не са налични, тъй като банковото кредитиране се нуждае от механизми за споделяне на риска, както сочат действащите европейски практики. Заделяне на финансов ресурс за

създаване на механизми за споделяне на риска между публични институции и търговски банки ще стимулират навлизането на банковия сектор на този пазар, **ще осигурят ефективност и устойчивост на финансирането за енергийна ефективност чрез мобилизиране на частен капитал в бъдеще.**

Отново в тази връзка, **подходът** „една Програма за всички“ трябва да бъде сменен. Ефективното изразходване на публичния финансов ресурс предполага наличие на програми **с различен интензитет на помощта**, в зависимост от целите на конкретната програма и социалната поносимост. Това, от една страна ще даде перспектива за повече нуждаещи се, не само за няколкото хиляди вече с подадени заявления, а от друга – ще допринесе за постигане на последователност, предвидимост и координация на провежданите политики.

В заключение, Планът за възстановяване и устойчивост беше представен от Правителството като „уникална възможност за реформи, за модернизация и подготовка за бъдеща зелена икономика“.

Нека не пропускаме шанса наистина да я използваме пълноценно.

БАКЕП, 18 ноември, 2020 г.